

Vědní disciplíny, metody a prostředky v archeologii mladšího středověku

Písemné prameny a archivní studium

Jejich existencí a výpovědí se mladší středověk od předchozích období kategoricky liší.

Archivní rešerše popř. znalost edicí pramenů a orientace v nich je pro archeologii mladšího středověku nezbytná

Písemných pramenů mnoho druhů: listiny, formuláře, listy, urbáře, knihy, rejstříky, kroniky, legendy, kodexy, kancionály...

Ikonografické prameny: středověké iluminace, miniatury, malby, fresky...

Pomocné vědy historické (PVH) v archeologii mladšího středověku

Diplomatika: nezbytná pro přesný výklad listin a formulářů

Numismatika: netřeba snad ani hovořit...

Metrologie: historické míry a váhy (vyměřené lány, látra/lachtry, váha v hřivnách, letech..)

Kodikologie: rovněž důležitá, často z hlediska výpovědi iluminací (hmotná kultura, oděvy, řemesla)

Jazykověda (zejména onomastika)

Toponyma, oronyma, hydronyma.

Dějiny umění

Mají specifické postavení: cesta nepřímého datování středověkých staveb či nalezených předmětů. Je však třeba pracovat s nimi kriticky a opatrně!

Stavebně historický průzkum (SHP):

někdy může být specifickým pokračováním archeologického výzkumu stojící či částečně torzální architektury. Naopak archeologický výzkum mění a upřesňuje závěry předchozích SHP.

Studny a jímky (zejm. města a hrady):

Anaerobní prostředí a zdroj organických artefaktů

Středověké kláštery

Řeholní i městské (mendikantské)

Dokumentace a studium vývoje architektury

Pohřbívání

Hmotná kultura

Středověké městské hřbitovy

Dlouhodobé pohřbívání

Existence do novověku

Vzájemné narušování hrobů

Složité stratigrafické vztahy

Antropologie

Mencl, V. 1965: Panské tribuny v naší románské architektuře. Umění 13, 29-62.

Prix, D. 1989: Podoby a funkce podélných jednolodních tribunových kostelů 12. a 1. poloviny 13. století v Čechách. Disertace na Ústavu dějiny umění v Praze.

Štefan, I.-Varadzin, L. 2007: Počátky farní organizace ve výpovědi archeologie v Čechách a na Moravě. In: J. Hrdina B. Zilynská (eds.), Církevní topografie a farní síť pražské církevní provincie v pozdním středověku. Colloquia mediaevalia Pragensia 8, 33-54.

Výzkum torzální i živé architektury

- archeologie (složité půdní i stavební stratigrafie)
- SHP
- písemné prameny
- historická mapová díla novověku
- ikonografické prameny (vč. novověkých vedut)
- dějiny umění
- urbanismus

Stavebně historický průzkum (SHP): <http://www.shp-metodika.cz/>

Durdík, T., Klápště, J., Sommer, P. 1986: Archeologie a architektura, Archaeologia historica 11/1, 11-24.

DRAGOUN, Z. - ŠKABRADA, J. – TRYML, M. 2003: Romanesque houses in Prague. Prague. 2003. ISBN 80-7185-524-3.

Numismatika v archeologii mladšího středověku

Nové detektorové nálezy enormně narůstají – zvýšené požadavky na konzervaci a numismatické zpracování

Významný prostředek datování

Materiálové analýzy mincí: ukazatel produkce a distribuce drahých kovů

Rozbor ražeb: ukazatel obchodu a dosahu výměny

Mincovní vs. nemincovní nálezy

Nálezy mincí jednotlivě i hromadně (tzv. depoty, Hortfunde)

Historická metrologie

části vah a závaží: mnoho typů z různých materiálů, mnoho šarží, chybí však ty nejmenší hmotnostní jednotky. Studují se hlavně regionální metrologické soustavy, k nimž se snažíme přiřadit nalezená závaží.

Dějiny umění (Kunsthistorie, Kunstgeschichte) v archeologii mladšího středověku

V úrovni stavebních slohů: prostředek nepřímého datování, které je však nebezpečně nespolehlivé!

V úrovni artefaktů: opět obezlička datování (např. sklo), zejména však metoda sledování kulturních vlivů, výrobních okruhů, či projev dobových ideologických a módních trendů (např. sklo či kamnové kachle)

Hlaváček, I. – Kašpar, J. – Nový, R. 1994: Vademecum pomocných věd historických. Praha

Němečková, V. – Sejbal, J. 2006: Nález mincí a slitkového stříbra z Černožic. Peníze posledních Přemyslovců a počátky české grošové měny. Hradec Králové.

Fikrle, M. – Militký, J. – Schneider, P. – Zaoral, R., 2018: Levínská Olešnice. Nález mincí ze 13. století. Praha